



# Vere sanctus



---

*Nieuwsbrief van de Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie*

Herfst 2009

Jaargang 8/nr. 2

---

## *Redactioneel*

Beste lezer,

Wanneer ik U dit *Redactioneel* schrijf, gaan we stilaan naar Allerheiligen toe, het feest van al die kinderen der Kerk, in wie God 'ons, zwakke mensen, een steun en voorbeeld schenkt' (prefatie van het hoogfeest). Daarom is de viering van 1 november ten volle thuis in de liturgische jaarkring. De liturgie zelf is immers niet enkel gericht op de verheerlijking van de drieëne God, maar ook op de heiliging van alle gelovigen, van U en van mij. Onze confrater en secretaris van onze Werkgroep, E.H. Kurt Priem, heeft ons daar nog uitgebreid over onderhouden tijdens de Achtste Leden-dag Latijnse Liturgie, die op zaterdag 26 september heeft plaats gehad. Om aan 'de Heilige Liturgie' – zoals men in het Oosten de Eucharistie meestal aanduidt – in de juiste gesteltenis te kunnen deelnemen, moeten wij vooreerst tot het besef komen van ons eigen gebrek aan heiligheid, ons fundamenteel tekort schieten tegenover de heiligheid van God zelf. In dezer voege herinnerde de spreker ons met name aan de eigenlijke betekenis van het *Confiteor*.

Het was natuurlijk iets heel bijzonders dat de nieuwe Bisschop van Antwerpen, Mgr. Bonny, had aanvaard als hoofdcelebrant de Latijnse pontificale mis met ons te vieren. Het

wekt de zoete hoop dat ook Vlaanderen – zij het nog wat schuchter – aansluiting zoekt bij de wereldwijde beweging die Paus Benedictus XVI op gang heeft gebracht door het uitvaardigen van het motu proprio *Summorum Pontificum*, waardoor de zg. Tridentijnse liturgie weer volop burgerrecht moet krijgen binnen onze Kerk. En ofschoon er in Rome zelf zeer regelmatig liturgische plechtigheden plaats hebben volgens wat nu officieel 'de buitengewone vorm van de Latijnse ritus' heet, toch was het wachten tot nu alvorens ook in de Sint-Pietersbasiliek een pontificale mis in deze oudere vorm kon worden gecelebreerd. Aanleiding was de Conferentie die in Rome bijeen is gekomen n.a.v. de tweede verjaardag van het motu proprio. De nieuwe prefect van de Apostolische Signatuur, hoogste kerkelijke rechtbank, de Amerikaanse aartsbisschop Mgr. Burke, een groot pleitbezorger van de aloude liturgie, zong deze mis in de Kapel van het H. Sacrament in de St.-Pieter. Een gebeuren waarvan de historische draagwijdte niet kan overschat worden, meen ik.

Reden te over dus voor ons om vanop onze, heel bescheiden plaats, te blijven ijveren voor een royaler gebruik van het Latijn in de liturgie van onze Kerk. Hoezeer ook de verschillen tussen beide vormen van de ene ritus mogen opvallen, één van de duidelijkste raakpunten tussen hen is de taal van de universele Kerk. Een taal waarvan het belang stilaan opnieuw

ontdekt wordt! ■

(mgr.dr.) L. De Maere  
pastoor St.-Jacob Antwerpen  
voorzitter VWHLL

## Over heiliging door liturgie en sacramenten

Bij “heiligheid” denken we meestal aan de officiële heiligen, waartoe nu ook Pater Damiiaan behoort, maar dit is slechts een bijzondere toepassing. In het Nieuwe Testament worden met “heiligen” nog alle gelovigen bedoeld, en “heiliging” slaat er zowel op de bezieling door de H.Geest als op de innerlijke verandering van de mens. Hierbij sluit de openingsritus van de misliturgie aan: het *“Fratres, agnoscamus peccata nostra ut apti simus ad sacra mysteria celebranda”* geeft aan dat de gelovigen door de rite te voltrekken geschikt gemaakt worden om de heilige geheimen te vieren. De openingsritus stelt expliciet de vraag: zijn wij onszelf bewust van onze zelfgerichtheid, zodat we niet langer op onszelf betrokken blijven, maar opengaan voor de ontmoeting met de Ander? Dit proces van heiliging is zeker ruimer dan de liturgie en de sacramenten en omvat bijv. ook de sacramentaliën, waar we hier echter niet op kunnen ingaan.

In de liturgie is het sinds Vaticanum II het Volk Gods dat handelt. In de praktijk wordt wel de nadruk gelegd op het gebeuren rond het altaar en zijn de gelovigen vaak herleid tot passieve toeschouwers van wat zich op het “podium” afspeelt. Toch participeert elke gelovige op zijn eigen wijze aan het ritueel. De hoofdcelebrant, de lector, het koor vervullen hun taak als zij het Volk Gods aan het bidden krijgen, het doen luisteren naar God woord en het doen zingen. In dit verband spreekt Vaticanum II van *“actuosa participatio”* (beter te vertalen als “daadwerkelijke” i.p.v. “actieve deelname” – er staat immers *“actuosa”* en niet *“activa”*). Dit sluit bijv. in dat de gelovigen niet bezig zijn met iets anders, zelfs niet

hun privé-devoties (getuige al de uitspraak van Pius X: “Ge moet niet onder de mis bidden, ge moet de mis bidden”).

De Anglicaanse theoloog James Innell Packer (°1926) vergelijkt de gelovige met een zieke, die een therapie volgt (d.i. de heiliging). Tijdens dit proces worden hem zowel medicijnen en een dieet opgelegd (nl. bijbelse instructies en vermaningen), als testen en oefeningen, waaraan de patiënt actief moet meewerken. Heiliging is dus een proces dat zich voltrekt tijdens ons hele leven en hierin hebben zowel God én mens een aandeel.

In deze voorstelling ontbreekt er nog één element: nl. de sacramenten. Deze laatste hebben net “tot doel de heiliging van de mensen, de opbouw van het lichaam van Christus en tenslotte de eredienst die wij God moeten brengen” (*Sacrosanctum Concilium*, 59). Ze werken *“ex opere operato”*, d.w.z. los van de persoonlijke heiligheid van de bedienaar, al zijn de vruchten ervan ook afhankelijk van de gesteltnis van de ontvanger. Het is Tertullianus (ca.160-na 220) die het woord *sacramentum* zijn huidige betekenis gaf. In het Latijn sloeg *sacramentum* op de vaandeleed van soldaten en Tertullianus past dit toe op de inlijving van gelovigen in de Kerk door doop en eucharistie.

Vandaag beantwoorden de initiatiesacramenten (doopsel, vormsel en eerste communie) aan de vraag om overgangsrituelen in ons leven, maar vaak verdwijnt de verwijzing naar het bijbels-christelijke verhaal en de oproep tot verder engagement. In plaats van een initiatie die zich beperkt tot de kindertijd komt nu ook (soms nog vrij schuchter) de initiatie op rijpe leeftijd naar voor, d.i. een terugkeer naar de beginperiode van de Kerk, waar de catechumenen na een persoonlijke voorbereiding werden gedoopt. Ook waar de initiatie verder gebeurt als kind, blijft er nood aan een voortdurende verdieping, die naast de eenmalige sacramentele initiatie een geregelde existentiële reïnitiatie mogelijk maakt. Dit heeft gevolgen voor onze kerkgemeenschap, die zelf een catechumenale Kerk wordt, Gods Volk onderweg.

Eigenlijk vieren we al voortdurend de eucharistie met zowel gelovigen die volop geïnitieerd zijn als anderen die (in het beste geval) geloofsleerlingen zijn. Hoe verscheiden ook de situatie van de gelovigen, wat ze gemeenschappelijk hebben is dat ze door hun doopsel (meestal gevolgd door het vormsel) ledematen zijn geworden van het Lichaam van Christus. Kortom, ze zijn geheiligd; maar daarmee begint het christen-zijn pas. Net zoals de Kerk zelf heilig is, maar ook getekend is door zonde, zo blijft de heiliging in ons leven een voortdurend proces. Paulus gebruikt trouwens het beeld van de atleet, die moet trainen om te winnen in het stadion (1 Kor. 9,24-25). Het komt er dus op aan te blijven “werken” aan onze heiliging, of beter, om Gods genade toe te laten in ons leven blijvend zijn werk te doen. ■

*Kurt Priem, pr.*

## Lezers vragen

### Hoeveel verschillende eucharistische gebeden bestaan er?

Tot in 1970 was er maar één eucharistisch gebed in gebruik in de Latijnse ritus: de Romeinse Canon, die zonder substantiële veranderingen werd doorgegeven sinds de IV<sup>de</sup> eeuw.

Bij de liturgische hervorming die plaats heeft gegrepen na het tweede Vaticaanse Concilie, kwamen er drie nieuwe anaforen bij:

— het eucharistisch gebed II, dat een hedendaagse aanpassing is van de anafoor van de *Apostolische Overlevering* van Hyppolytus, uit de III<sup>de</sup> eeuw;

— het eucharistisch gebed III, dat werd samengesteld in de XX<sup>ste</sup> eeuw volgens de structuur van het vorige, maar aangevuld met veel elementen uit het Romeinse Canon;

— en het eucharistisch gebed IV, dat aanleunt bij de Byzantijnse liturgie van de H. Johannes Chrysostomos.

In 1973 heeft de Congregatie voor de Goddelijke Eredienst drie formulieren voor Missen bijgewoond door kinderen uitgegeven, die als eigenschap hebben dat het volk tussen-

komt met meer acclamaties dan in de andere Missen.

Een jaar later kwamen er twee eucharistische gebeden bij voor Missen « Pro reconciliacione », die gebruikt kunnen worden in alle Missen die voor de gelovigen op een bijzondere manier verwijzen naar het mysterie van de verzoening, bv. de Missen voor het behoud van vrede en gerechtigheid, voor de verzoening, voor de vrede, om vergiffenis van zonden te verkrijgen, ten tijde van oorlog of oproer, om eendracht te bevorderen, enz. Deze Missen zijn op het einde van het missaal te vinden onder de titel « Missen voor verschillende noden en omstandigheden ». Tussen de votiefmissen, zijn er ook enkele waar dit eucharistisch gebed past, nl. de Votiefmis ter ere van het H. Kruis, van de H. Eucharistie of van het H. Bloed, evenals alle Missen van de Veertigdagentijd.

Tenslotte voorziet het Missaal van 2002 nog een eucharistisch gebed met vier vormen voor bepaalde Missen voor bijzondere omstandigheden, dat van Zwitserse oorsprong is:

— *De Kerk op weg naar de eenheid*, dat geschikt is voor Misformulieren zoals die voor de Kerk, voor de paus, voor de bisschop, voor de keuze van een paus of bisschop, bij gelegenheid van een concilie of synode, voor de priesters, voor de priester zelf, voor de bedienaren van de Kerk, of voor bijeenkomsten van geestelijke of pastorale aard;

— *God leidt zijn Kerk op de weg naar het heil*, voor bv. de Kerk, voor priester- en diakenroepingen, voor de leken, voor het gezin, voor de kloosterlingen, voor kloosterroepingen, om de gave van de liefde te vragen, voor verwanten en vrienden, of om God te danken;

— *Jesus, de Weg naar de Vader*, aanbevolen in het misformulier voor de verkondiging van het Evangelie onder de volken, voor de christenen die vervolging lijdten, voor het vaderland of voor de eigen stad, voor het hoofd van de natie, voor de regeringsleiders, voor een bijeenkomst van de leiders der volkeren, aan het begin van een burgerlijk jaar, of voor de vooruitgang van de volkeren;

— *Jezus gaat aan geen enkele nood voorbij* (eigenlijk: *Iesus pertransiens benefaciendo*), dat bv. past bij de Mis voor vluchtelingen en ballingen, ten tijde van hongersnood of voor hen die honger lijden, voor hen die ons kwaad doen, voor gevangenen, voor zieken of voor stervenden, enz.

Op vraag van de Belgische Bisschoppenconferentie, bestaat er in Vlaanderen nog een goedgekeurde anafoor, gekend als eucharistisch gebed V, maar die niet opgenomen is tussen de eucharistische gebeden in gebruik voor de universele Kerk en dus ook niet vertaald naar het Latijn, zoals de Zwitserse anafoor.

Buiten de hierboven genoemde eucharistische gebeden, zijn er, voor zover onze informatie reikt, geen andere. Er zijn dus in totaal vier universele eucharistische gebeden (waaronder de Romeinse Canon) voor dagelijks gebruik, drie voor de kinderen en twee voor de verzoening, en tenslotte de vier varianten van het Zwitserse eucharistisch gebed, wat ons op een totaal van dertien brengt voor de Kerk wereldwijd. En Vlaanderen telt er momenteel een meer, dus veertien. ■

(dr.) Pierre François, pr.

*tis wordt verspreid in het openbaar vervoer. De rubriek Betragt met een boek had het op 5 oktober 2009 over een brevierende priester.*

Dirk Van Kerchove laat zijn vingers rustig glijden over de pagina's van een bijzondere boek. Zwarte leren kaft, goud op snee en in het Latijn: « Zoals elke dag lees ik mijn 'Breviarium Romanum'. Dat is een liturgisch boek van de katholieke kerk waarin voor elke dag gebeden, psalmen en lezingen uit de Bijbel staan. Het hele boekwerk bestaat uit vier delen, één voor elk seizoen, en beslaat het hele jaar. Iedere priester heeft zo'n boek en 'moet' daar elke dag in lezen: een soort verplichte lectuur dus. (*lacht*) Daarom heb ik dit boek altijd in m'n tas zitten. De lezing van vandaag is er een van Augustinus. Het gebruik van deze boeken gaat terug op een hele lange traditie van handgeschreven exemplaren met prachtige illustraties. Mijn versie is iets soberder, maar ze is me toch dierbaar. Ik zoek meestal een rustig moment om in dit boek te lezen. Het vergt ten eerste wel wat concentratie en ten tweede is het de bedoeling dat de gebeden en de lessen je aan het denken zetten. Je leest ze ter overweging. » ■

## Lingua vivens

*Het is niet gebruikelijk, maar voor een keer is de redacteur van deze rubriek een journalist van Metro, het dagblad dat elke dag gra-*

## Mededelingen

We raden u aan uw abonnement voor 2010 *nu* al te vernieuwen. Zie het bankrekeningnummer hieronder in de colofon.

## Colofon

*De Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie (VWHLL) ijvert voor een volwaardig gebruik van het Latijn in de postconciliaire liturgische praxis, naast de volkstaal.*

*Redactie: Lange Nieuwstraat 73 — 2000 Antwerpen*

*Wetenschappelijk comité: mgr.dr. J.F. Lescauwae M.S.C., hulpbisschop emeritus, Haarlem — dr. J. van Reeth, Faculteit Vergelijkende Godsdienstwetenschappen, Antwerpen — E.H. J.M. Audenaert, Pauselijke Universiteit van het H. Kruis, Rome,*

*E-post: [jacobus.antverpiae@pandora.be](mailto:jacobus.antverpiae@pandora.be)*

*Webpagina VLL: [www.latijnseliturgie.nl](http://www.latijnseliturgie.nl) (Nederlandse Vereniging voor Latijnse Liturgie)*

*Verantwoordelijke Uitgever: L. De Maere (op het redactieadres)*

*Periodiciteit: halfjaarlijks, in het voor- en in het najaar*

*Gewone Nieuwsbrief per post à minimum 5 € per jaar, E-brief via uw elektronisch adres à minimum 3 €. Beide versies zijn uiteraard identiek! Overschrijving op rek. nr. 890-0241966-79 met duidelijke vermelding van uw adres en 'Nieuwsbrief' resp. 'E-brief'.*

*U kan ook steeds een geschenkabonnement voor iemand aangaan!*

*© 2009 Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie*